

INNOVATION STRATEGIES IN STUDENT ENTREPRENEURSHIP: A MODEL FOR SUSTAINABLE INNOVATION AND TRANSFORMATION IN A HIGHER EDUCATION ENVIRONMENT

Rashad Aliyev¹, Jeyhun Ganjali²

^{1,2}Azerbaijan Technical University

^{1,2}Department of "Economics and Statistics"

¹Docent, PhD in Economics, rashad.aliyev@aztu.edu.az

²Doctorant, jeyhun.ganjali@student.aztu.edu.az

ORCID: ¹0009-5239-7782-9988

ABSTRACT

Universities are increasingly seen as key players in driving innovation, either directly or indirectly, and thus play a significant role in promoting both regional and national economic growth. Beyond their traditional roles in education and research, universities are now expected to foster entrepreneurial mindsets among students and cultivate a supportive entrepreneurial environment within their institutions. This has led to the development of student entrepreneurship and the rise of startup ventures initiated within university settings. As this trend is relatively new in the Russian Federation, there is a pressing need for thorough and systematic research on the topic. The article focuses on the development of student-led startups, outlining the primary stages of their growth. It identifies the main stakeholders involved in student entrepreneurship, clarifying their functions and influence in the startup formation process. The research also analyzes the types of university activities that help build students' entrepreneurial competencies and assesses how significantly each activity contributes to developing particular skills. The findings are relevant to a broad audience interested in exploring and advancing student entrepreneurship.

When considering innovation in education, two central issues in pedagogy emerge: the need to study, generalize, and disseminate effective teaching practices, and the challenge of applying psychological and pedagogical research to educational practice. Innovation in this context lies at the intersection of theory and practice, and the outcomes should reflect this dual nature—both conceptual and practical. The development, implementation, and application of educational innovations highlight the critical role of management in this process. Teachers are increasingly expected to function not only as educators but also as creators, researchers, and promoters of new teaching methods, technologies, and theories. Successfully managing educational innovation involves the deliberate selection, assessment, and adoption of new ideas and approaches introduced by peers or academic research. This demands specialized training in pedagogy and psychology, as teachers must integrate subject-specific expertise with modern instructional and psychological knowledge. This integration enables them to effectively evaluate and implement new pedagogical strategies. In essence, the concept of "innovation" refers to introducing something new or different. Within the educational sphere, it signifies updates or changes to the objectives, content, methods, and organizational forms of teaching and learning, emphasizing collaborative efforts between teachers and students.

Keywords: student startups, student projects, entrepreneurship education, stages of student startup development

TƏLƏBƏ SAHİBKARLIĞINDA İNNOVASİYA STRATEGİYALARI: ALİ TƏHSİL MÜHİTİNDƏ DAVAMLI İNNOVASİYA VƏ TRANSFORMASİYA MODELİ

Rəşad Əliyev¹, Ceyhun Gəncəli²^{1,2} Azərbaycan Texniki Universiteti^{1,2} “İqtisadiyyat və statistika” kafedrası¹ Dosent, iqtisad üzrə fəlsəfə doktoru, rashad.aliyev@aztu.edu.az² Doktorant, jeyhun.ganjali@student.aztu.edu.azORCID: ¹0009-5239-7782-9988**XÜLASƏ**

Universitetlərə getdikcə daha çox innovasiya proseslərinə birbaşa və ya dolayısı ilə töhfə verən agentlər kimi baxılır və buna görə də regional və milli iqtisadi inkişafın katalizatorları (sürətləndiriciləri) olurlar. Universitetlərin klassik funksiyaları (təhsil və tədqiqat) ilə yanaşı, tələbələrdə sahibkarlıq düşüncəsinin inkişafı və universitet daxilində sahibkarlıq ekosisteminin yaradılması da əlavə olunur. Belə bir funksiyanın nəticəsini tələbə sahibkarlığının formalaşması və universitetlərin divarları arasında startapların yaranması adlandırmaq olar. Bu fenomenin Rusiya Federasiyasında yenidən ortaya çıxması səbəbindən onun dərin və sistemli öyrənilməsinə təcili ehtiyac var. Məqalə tələbə startaplarının formalaşması məsələlərinə həsr olunub. Tələbə startaplarının inkişafının əsas prosesləri müəyyən edilmiş və təsvir edilmişdir. Tələbə sahibkarlığının əsas maraqlı tərəfləri müəyyən edilir, onların tələbə startaplarının formalaşdırılması prosesində rolları və mövqeləri müəyyən edilir. Tədqiqatda tələbələrin universitetdə təhsil aldıkları müddətdə sahibkarlıq səriştələrini inkişaf etdirən fəaliyyətlər araşdırılıb, hər bir fəaliyyətin konkret kompetensiyaların inkişafına təsir dərəcəsi qiymətləndirilib. Tədqiqatın nəticələri tələbə sahibkarlığının öyrənilməsi və inkişafı ilə maraqlanan geniş oxucu kütləsi üçün maraqlı ola bilər.

Açar sözlər: tələbə startapları, tələbə layihələri, sahibkarlıq təhsili, tələbə startaplarının inkişaf mərhələləri

Giriş

İnnovasiyalar hər bir peşə sahəsində insan fəaliyyətinin ayrılmaz tərkib hissəsidir və bu səbəbdən onların öyrənilməsi, təhlili və tətbiqi zərurətə çevrilir. Yeniliklər təsadüfən meydana çıxmır; onlar elmi araşdırmaların, eləcə də ayrı-ayrı müəllimlərin və pedaqoji kollektivlərin qabaqcıl təcrübələrinin məhsuludur. Bu proses təsadüfi şəkildə baş verə bilməz, onun məqsədyönlü şəkildə idarə olunması vacibdir. Vahid pedaqoji proses üçün innovativ strategiya kontekstində innovativ proseslərin bilavasitə daşıyıcıları kimi məktəb direktoru, müəllim və tərbiyəçilərin rolu əhəmiyyətli dərəcədə artır. Bütün müxtəlif tədris texnologiyaları ilə: didaktik, kompüter, problemlə, modul və digərləri ilə aparıcı pedaqoji funksiyaların həyata keçirilməsi müəllimin öhdəsindədir. Müasir texnologiyaların tədris prosesinə tətbiqi ilə müəllim və tərbiyəçilər məsləhətçi, məsləhətçi və tərbiyəçi funksiyalarını getdikcə daha çox mənimsəyirlər. Bu, onlardan xüsusi psixoloji və pedaqoji hazırlıq tələb edir, çünki müəllimin peşə fəaliyyətində təkcə xüsusi fənn biliyi deyil, həm də pedaqogika və psixologiya, tədris və tərbiyə texnologiyası sahəsində müasir biliklər həyata keçirilir. Bunun əsasında pedaqoji yenilikləri qavramağa, qiymətləndirməyə və həyata keçirməyə hazırlıq formalaşır.

"İnnovasiya" anlayışı yenilik, dəyişiklik və müasir yanaşmaların tətbiqi mənasını verir. Vasitə və proses kimi, innovasiya mövcud praktikaya yeni elementlərin daxil edilməsini nəzərdə tutur. Pedaqoji proses kontekstində isə bu anlayış təlim və tərbiyə fəaliyyətlərinə, onların məqsədinə, məzmununa, metod və formalarına yeni yanaşmaların gətirilməsi, eləcə də müəllimlə şagird arasında əməkdaşlıq şəklində qarşılıqlı fəaliyyətin qurulması ilə xarakterizə olunur.

Məqsəd

Məqsəd, tələbə sahibkarlığında innovasiya strategiyaları: ali təhsil mühitində davamlı innovasiya və transformasiya modeli kimi rolunu geniş təhlil edərək, onların effektivliyini müəyyənləşdirən əsas faktorları üzə çıxarmaqdan ibarətdir.

İnnovasiya anlayışı innovasiya proseslərinin daha dərin və çevik mərhələsinə keçidi ifadə edir. Bu termin ilk baxışda sadəcə mövcud bir ideyanın təkrar tətbiqi kimi görünə bilər, əslində İnnovasiya — əvvəlki innovativ ideyanın yeni şərait, yeni texnologiyalar və ya yeni istifadəçi tələbləri fonunda təkmilləşdirilərək yenidən tətbiq olunmasıdır. Müasir ali təhsil sistemində və tələbə startaplarında İnnovasiya anlayışı getdikcə daha çox əhəmiyyət kəsb edir. Bunun əsas səbəblərindən biri sürətlə dəyişən texnoloji, iqtisadi və sosial mühitdə startapların çevik və adaptiv qalmaq ehtiyacıdır.

Universitet mühitində yaranan bir çox tələbə layihələri ilk mərhələdə uğur qazanmasa da, ideya toxumu olaraq gələcəkdə İnnovasiya üçün baza rolunu oynayır. Əgər bir layihə ilkin mərhələdə gözlənilən nəticəni vermirsə, bu, onun tamamilə ləğv edilməsi mənasına gəlmir. Əksinə, həmin layihə istifadəçi təcrübəsi, bazar ehtiyacları və texnoloji imkanlar nəzərə alınaraq yenidən formalaşdırıla bilər. İnnovasiyanın tələbə sahibkarlığında ən mühüm cəhəti də məhz bu çevik transformasiya qabiliyyətidir. Bu transformasiya tələbələrin tənqidi düşüncə, analitik yanaşma və davamlı öyrənmə bacarıqlarının inkişafına da müsbət təsir edir.

İnnovasiya həm də resursların effektiv istifadəsini təşviq edir. Startap qurucuları yeni məhsul və xidmət yaratmaq yerinə, artıq mövcud olan bir məhsulun funksiyalarını, dizaynını və ya istifadəsini dəyişdirərək ona yeni dəyər qatmaqla daha az resursla daha çox fayda əldə edə bilərlər. Məsələn, əvvəl sosial məqsəd üçün yaradılan bir tətbiq İnnovasiya yolu ilə kommersiya bazarına uyğunlaşdırıla bilər. Eyni zamanda, tələbələrin daha əvvəl uğursuz olmuş ideyaları təkrar gözdən keçirməsi və onları fərqli kontekstdə yenidən işləməsi, öyrənmə prosesini praktik təcrübəyə çevirir.

İnnovasiya tələbə ekosistemində yeni əməkdaşlıq və sinerji imkanları da yaradır. Əvvəllər müxtəlif ixtisaslarda oxuyan tələbələr tərəfindən hazırlanmış ayrı-ayrı layihələr İnnovasiya çərçivəsində birləşdirilərək daha funksional və kompleks həllər təqdim edə bilər. Bu cür interdisiplinar yanaşma tələbələrin həm texniki biliklərini, həm də ünsiyyət, komanda işi və layihə menecmenti kimi sosial bacarıqlarını inkişaf etdirir. Beləliklə, İnnovasiya tələbə sahibkarlığında təkcə məhsul səviyyəsində deyil, eyni zamanda insan kapitalının inkişafında da əhəmiyyətli rol oynayır.

İnnovasiya prosesi həmçinin universitet rəhbərliyi və müəllim heyəti üçün də yeni imkanlar yaradır. Universitetlər tələbələrin uğursuz hesab edilən layihələrinə yenidən baxmaq üçün müvafiq mühit yarada bilər. Məsələn, inkubasiya mərkəzləri və laboratoriyalar vasitəsilə İnnovasiya potensialı olan layihələrin pilot versiyaları hazırlanaraq, onların yenidən test edilməsi mümkün olur. Bu prosesdə mentorların, investorların və biznes mühitinin digər iştirakçılarının dəstəyi də həlledici rol oynayır. Universitet rəhbərliyi bu cür təşəbbüsləri rəsmi şəkildə dəstəklədikdə tələbələr daha çox təşəbbüs göstərməyə meyilli olur.

İnnovasiyanın tədris proqramlarına inteqrasiyası isə daha sistemli bir yanaşma tələb edir. Ali təhsil müəssisələri İnnovasiya mədəniyyətini dərs prosesində təşviq etməli, tələbələrə yalnız yeni ideya yaratmağı deyil, eyni zamanda mövcud ideyaları təkmilləşdirmək və uyğunlaşdırmaq qabiliyyətini də öyrətməlidir. Bu məqsədlə "case-study", "design thinking", "reverse engineering" kimi metodların tətbiqi tələbələrin analitik və yaradıcı bacarıqlarını artırır. Eyni zamanda, İnnovasiya ilə bağlı uğurlu beynəlxalq təcrübələrin öyrənilməsi və universitet mühitinə transferi də vacib addımlardandır.

Son nəticədə, innovasiya tələbə sahibkarlığı üçün davamlı inkişaf və təkrar şansların yaradılması deməkdir. Bu, yalnız ideyaların deyil, həm də insanların – tələbələrin – inkişafının göstəricisidir. Tələbə startaplarının ilk cəhdlərində mükəmməl nəticələr gözləmək əvəzinə, İnnovasiya mədəniyyətini təşviq etməklə, uğursuzluqların öyrənmə fürsətinə çevrilməsi mümkündür. Beləliklə, İnnovasiya gənc sahibkarların təcrübəsini zənginləşdirir, risklərə qarşı daha hazırlıqlı olmalarını təmin edir və ali təhsil sistemini daha çevik, yaradıcı və davamlı edir.

Müasir dövrdə cəmiyyətin, mədəniyyətin və təhsilin inkişafı pedaqoji fəaliyyətdə innovasiyalara yönəlmiş diqqətin zəruriliyini şərtləndirir. Bu ehtiyac bir neçə əsas amillə izah olunur. İlk növbədə, cəmiyyətdə baş verən sosial-iqtisadi dəyişikliklər təhsil müəssisələrində tədrisin təşkili üsullarının, metodologiyasının və texnologiyalarının əsaslı şəkildə yenilənməsini tələb edir. Bu kontekstdə müəllimlərin və təhsil sahəsində çalışanların innovativ fəaliyyətləri – yeni pedaqoji yanaşmaların hazırlanması, tətbiqi və inkişafı – təhsil siyasətinin yenilənməsində mühüm rol oynayır.

İkinci amil, təhsilin məzmununun daha da humanistləşdirilməsi, fənlərin struktur və həcmnin daim dəyişməsi, yeni fənlərin tətbiqi şəraitində tədris texnologiyaları və təşkilati formalar üzrə daimi axtarışların aparılmasını zəruri edir. Belə bir şəraitdə pedaqoji biliklərin tədris mühitindəki rolu və əhəmiyyəti əhəmiyyətli dərəcədə artır.

Üçüncü olaraq, müəllimlərin pedaqoji innovasiyalara münasibətində baş verən dəyişikliklər diqqətə layiqdir. Əgər əvvəlki dövrlərdə müəllimlərin innovativ fəaliyyəti əsasən tövsiyə olunan yeniliklərin tətbiqi ilə məhdudlaşdırsa, bu gün artıq müəllimlər daha çox seçici yanaşma sərgiləyir, yaradıcı və araşdırıcı mövqe tutur. Tədris prosesinin məzmunu ciddi şəkildə tənzimləndiyindən, müəllimlər yalnız proqram və dərslər seçimi ilə deyil, həm də pedaqoji metod və texnikaların tətbiqi ilə fəaliyyət göstərməyə məcbur olurlar. Bu baxımdan məktəb rəhbərlərinin və təhsil orqanlarının əsas vəzifələrindən biri müəllimlər tərəfindən tətbiq olunan innovativ yanaşmaların təhlili, qiymətləndirilməsi və onların uğurla reallaşması üçün münbit şəraitin yaradılmasıdır.

Nəhayət, ümumi təhsil müəssisələrinin bazar münasibətləri sisteminə daxil olması və yeni – o cümlədən özəl – məktəblərin yaranması rəqabət mühitini formalaşdıraraq təhsil sahəsində keyfiyyət və innovasiya tələblərini artırır.

Bu hallar 20-ci əsrin əvvəllərində yeni bilik sahəsinin, innovasiya tədqiqatlarının - innovasiyalar elminin inkişafına xidmət etdi, onun çərçivəsində maddi istehsal sferasında texniki yeniliklərin qanunauyğunluqları öyrənilməyə başlandı. Azərbaycanda ali təhsil sisteminin islahatı yerli ali təhsildə formalaşmış ənənələr və global təhsil məkanına daxil olmaqla bağlı yeni tendensiya arasında optimal uyğunluğun axtarışı ilə xarakterizə olunur. Burada bir sıra tendensiyaları müşahidə etmək olar. Beləliklə, universitet təhsilində innovativ meyillər:

1. Azərbaycanın bir çox universitetlərində çoxsəviyyəli sistemin inkişafı. Bu sistemin üstünlükləri ondan ibarətdir ki, o, öyrənmə sürətində və gələcək ixtisas seçimində daha çox mobillik təmin edir. Məzunun aldığı universitet təhsili əsasında yeni ixtisaslara yiyələnmək bacarığını inkişaf etdirir.
2. Universitetlərin müasir informasiya texnologiyaları ilə güclü zənginləşdirilməsi, internet sisteminə geniş daxil edilməsi və tələbələr üçün distant təhsil formalarının intensiv inkişafı.
3. Azərbaycanda ali təhsilin universitetləşdirilməsi və bütün ali təhsil müəssisələrinin ölkənin və dünyanın aparıcı universitetləri ilə inteqrasiyası prosesi universitet komplekslərinin yaranmasına gətirib çıxarır.
4. Azərbaycanda ali təhsilin özünümaliyyələşdirməyə keçirilməsi.
5. Azərbaycan universitetlərinin beynəlxalq standartların tələbləri nəzərə alınmaqla ali peşə təhsilinin yenilənməsinə cəlb edilməsi. Buna görə də biz Azərbaycan universitetlərinin yeni kurikulumların, təhsil standartlarının, yeni təhsil texnologiyalarının və idarəetmə strukturlarının sınaqdan keçirilməsi üçün eksperimental iş rejiminə keçidinin şahidi oluruq.

Müasir dövrdə tələbə sahibkarlığı anlayışı sadəcə universitet divarları arasında yaranan təsadüfi biznes təşəbbüsləri ilə məhdudlaşmır. Əksinə, bu fenomen sosial-iqtisadi, texnoloji və institusional amillərlə sıx əlaqədə olan kompleks bir prosesə çevrilmişdir. Yeni iqtisadiyyatın əsas meyarlarından biri olan bilik əsaslı iqtisadiyyat çərçivəsində universitetlərin rolu təkcə təhsil və tədqiqatla deyil, həm də innovasiya və sahibkarlıqla ölçülür. Universitetlərin bu yeni funksiyası çərçivəsində tələbələrin təşəbbüskarlıq potensialı ölkənin innovasiya sisteminin ayrılmaz hissəsinə çevrilir.

Tələbə sahibkarlığının təşəkkülü üçün ən əsas zəmin universitetin sahibkarlıq yönümlü ekosistemə malik olmasıdır. Belə ekosistemlər, tələbələrə öz ideyalarını reallaşdırmaq üçün həm maddi-texniki baza, həm də mentor dəstəyi, hüquqi məsləhətlər, maliyyələşmə imkanları və təcrübə mübadiləsi şəraiti yaradır. Lakin belə mühitin yaradılması təkcə universitetin daxili təşəbbüsü ilə deyil, dövlət siyasətləri, biznes mühiti və qeyri-hökumət təşəbbüsləri ilə birgə həyata keçirilməlidir. Tələbə sahibkarlığının dəstəklənməsi yalnız iqtisadi nəticələr baxımından deyil, həm də gənclərdə liderlik bacarıqları, sosial məsuliyyət hissi və yaradıcı düşüncənin formalaşması baxımından önəmlidir.

Ənənəvi təhsilin sərhədlərindən kənara çıxaraq, tələbə sahibkarlığı interdisiplinar biliklərin və əməkdaşlıqların məkanına çevrilir. Tələbələr təkcə iqtisadiyyat, biznes və maliyyə sahəsində deyil, həm də texnologiya, dizayn, təbiət elmləri və humanitar sahələrdə startaplar yaradır. Bu da göstərir ki, tələbə sahibkarlığı yalnız kommersiya yönümlü fəaliyyətlərlə deyil, sosial innovasiyalarla da sıx

bağlıdır. Sosial sahibkarlıq çərçivəsində yaradılan tələbə startapları cəmiyyətin problemlərinə yönəlmiş həlləri təklif edir və beləliklə universitetlərin sosial məsuliyyət funksiyasını da gücləndirir. Rəqəmsallaşma və texnologiyanın sürətli inkişafı tələbə sahibkarlığı üçün yeni imkanlar açır. Ənənəvi biznes modellərinin yerini getdikcə daha çox rəqəmsal platformalar, mobil tətbiqlər, süni intellektə əsaslanan həllər və blokçeyn texnologiyası alır. Universitetlər bu texnoloji transformasiyanı təhsildə tətbiq etməklə yanaşı, tələbələrin bu sahələrdə təşəbbüskarlığını da stimullaşdırmalıdır. Bu məqsədlə universitetlərdə "hackathon", "startup weekend", "demo day", "pitching" müsabiqələri və digər tədbirlərin təşkili mühüm rol oynayır.

Eyni zamanda beynəlxalq əməkdaşlıq tələbə sahibkarlığının inkişafında mühüm amildir. Tələbələrin beynəlxalq mübadilə proqramları çərçivəsində digər ölkələrin universitetlərində sahibkarlıq üzrə təcrübə qazanmaları onların dünya görüşünü genişləndirir və global bazarlarda fəaliyyət göstərə biləcək layihələr yaratmaq potensiallarını artırır. Bu məqsədlə "Erasmus+", "Fulbright", "DAAD" kimi proqramlar çərçivəsində tələbə startaplarına dəstək mexanizmləri inkişaf etdirilməlidir.

Tələbə sahibkarlığının inkişafında mühüm mərhələlərdən biri də ilkin ideyadan prototipə, daha sonra isə kommersiyalaşma mərhələsinə keçiddir. Bu mərhələdə texnologiya transferi mərkəzləri, universitet inkubatorları və akselerasiya proqramları mühüm rol oynayır. Hər bir uğurlu startap ideyası ilkin mərhələdə dəfələrlə test olunmalı, "minimum viable product" konsepsiyası çərçivəsində istifadəçi rəyinə əsasən təkmilləşdirilməlidir. Bu prosesə tələbələrin cəlb olunması həm təcrübə biliklərinin formalaşması, həm də real bazar təcrübəsi əldə etmələri baxımından əhəmiyyətlidir.

Maddi resurslara çıxış tələbə startaplarının davamlı inkişafı üçün zəruri amildir. Tələbələr adətən maliyyə mənbələrindən məhrum olduqları üçün "pre-seed" və "seed" mərhələlərində çətinliklərlə qarşılaşırlar. Bu səbəbdən universitetlər daxilində "venture fund", "angel investor" şəbəkələri və dövlətin grant proqramları ilə əməkdaşlıq zəruridir. Qeyri-hökumət təşkilatları və özəl fondlar da tələbə startaplarını dəstəkləməklə sosial məsuliyyətlərini yerinə yetirə bilirlər.

Tələbə sahibkarlığının dəyərləndirilməsi üçün yalnız gəlir və bazar payı göstəriciləri yetərli deyil. Burada həmçinin tələbənin şəxsi inkişafı, komandada işləmək bacarığı, liderlik qabiliyyəti və sosial təsir də nəzərə alınmalıdır. Universitetlər bu meyarları nəzərə alaraq tələbə startaplarının uğurlarını qiymətləndirməlidir. Tələbələrin səhv etmək hüququ və risk alma mədəniyyətinə yiyələnməsi, onların uzunmüddətli sahibkarlıq karyeraları üçün vacib zəmin yaradır.

Beləliklə, təhsildə innovativ proseslər, təhsil prosesinin təşkili zamanı yaradıcı və yenilikçi yanaşmaların formalaşması ilə seçilən müasir təhsil paradigmasının təəcəssümüdür. Bu gün həmin proseslər global təhsil məkanında inkişaf meyillərini qabaqcadan müəyyənləşdirir, müxtəlif regionların tiplərini isə təhsil sistemlərinin qarşılıqlı təsiri və inteqrasiya dinamikasına əsasən müəyyənləşdirirlər.

Bütün ölkələri müasir təhsilin beynəlmilləşməli olduğu anlayışı birləşdirir. Bunlar. Universitet təhsili multikultural təhsilin xüsusiyyətlərini mənimsəyir. O, hadisələri başqa bir insanın, müxtəlif mədəniyyətlərin, fərqli sosial-iqtisadi formasıyanın prizmasından qiymətləndirmək bacarığını inkişaf etdirir.

Son onilliklərdə tələbə startapları və layihələri bütövlükdə cəmiyyətə (Google, Facebook, Snapchat, Yandex) iqtisadi və sosial təsir göstərmiş və global böhranlar zamanı həlledici rol oynamışdır. Məhz tələbəlik illərində gələcək karyeranın inkişafı, sahibkarlıq niyyətlərinin formalaşması və onların həyata keçirilməsi üçün bir trayektoriya kimi sahibkarlığın seçilməsi ən çox həyata keçirilir.

Tələbə layihələrinin dəstəklənməsi və inkişafı universitetin özünə də müsbət təsir göstərir - tədqiqat və layihə fəaliyyətlərində iştirak edən tələbələrin sayı artır, əlavə gəlir əldə edilir (tələbə startapında pay sahibi olduqda), tədqiqat və inkişaf sahəsinin investisiya cəlbediciliyi artır, sənaye tərəfdaşları tərəfindən maraq artır. Tələbə sahibkarlığının əsas maraqlı tərəfləri və onların maraqları Cədvəl 1-də ümumiləşdirilmişdir.

Təəssüf ki, tələbələrin öz layihələrini açıb həyata keçirmək istəyi kifayət etmir. Hər hansı bir başlanğıc, ilk növbədə, bir riskdir. Hər bir insan, xüsusən də tələbə bunu etməyə qərar verə bilməz. Tələbə startaplarının inkişafı üçün universitetlər və hökumətlər bəzi tapşırıq və məsuliyyətləri öz üzərinə götürməklə, tələbələrin onları yaratmasını asanlaşdırmalıdır. Beləliklə, tələbələr yaradıcılıq

Cədvəl 1. Tələbə sahibkarlığının əsas maraqlı tərəfləri

Tələbələr	Universitetlər	Biznes mühiti	Dövlət
Biliyə, təcrübəyə və şəbəkəyə açıq çıxış	Tədqiqat və inkişaf fəaliyyəti ilə məşğul olan şəxsi startapların və komandaların inkişafı	Tələbə startaplarına və layihələrə mentorluq etmək, sahibkarlıq dünyagörüşünü genişləndirmək	Yeni iş yerlərinin yaradılması
Müvafiq karyera yolunu seçmək imkanı - sahibkarlıq	Tələbə startapının ortağ sahibi olmaq imkanı	Təsdiqlənmiş biznes fərizyələri və hazır məhsul prototipləri ilə məşğul və motivasiyalı komandalara giriş	Gənc nəsil arasında bacarıqların təkmilləşdirilməsi
Öz başlanğıcınızı tez bir zamanda başlamaq üçün lazımı bacarıqları əldə etmək	Sənaye tərəfdaşlarının artan marağı və onlarla qarşılıqlı əlaqədən səmərəliliyin artması	Hazır həllərin axtarışı və istehsalı üçün vaxtın azaldılması	Tələbələrin və universitet məzunlarının işlə təmin olunması
Biznes mühitində iştirak	Tədqiqat və inkişaf sektorunun investisiya cəlbediciliyinin artırılması	Vençur kapitalına qoyulan investisiyaların həcmiminin artması	Gənc nəsil arasında məşğulluq səviyyəsinin artırılması
	Universitetin rəqabət qabiliyyətinin artırılması		

və yeni ideyaların yaranması mühitinə tam qər q ola biləcək, sahibkarlıq sahəsini daha yaxşı başa düşəcək və öz səhvlərini qəbul etməyi öyrənəcək, buna görə daha az məsuliyyət daşıyacaq və nəticədə qorxu hissinin yaranma ehtimalı minimuma enəcək. Tələbə startapının yaradılması prosesində əsas əhəmiyyət kəsb edən və sahibkarlıq fəaliyyətini əhatə edən sinifdənkənar tədbirlərin keçirilməsi, əsas sahibkarlıq bacarıq və metodikalarının öyrədilməsi nəticəsində yaranan tələbələrdə sahibkarlıq bacarıq və səriştələrinin inkişaf etdirilməsi mərhələsinə daha yaxından nəzər sala q. *Dərsdənkənar fəaliyyətlər* sizə sahibkarlıq dünyasına qər q olma q, aktual suallara cavab alma q və öz biznesinizi necə quracağınıza dair əsas bilikləri əldə etmə q kömək edir .

Sonda qeyd edilməlidir ki, tələbə sahibkarlığı yalnız iqtisadi fayda deyil, həm də maarifçilik və vətəndaş cəmiyyətinin inkişafına xidmət edən mühüm vasitədir. Gənclərin təşəbbüskərli q cəlb olunması onların həm öz gələcəyinə, həm də cəmiyyətin inkişafına daha məsuliyyətli yanaşmalarına şərait yaradır. Universitetlər bu prosesdə təkcə bilik verən deyil, həm də imkanlar yaradan, yönləndirən və ilham verən mərkəzlərə çevrilməlidir. Beləliklə, tələbə sahibkarlığı təkcə iqtisadi alət deyil, həm də strateji inkişaf istiqaməti kimi qəbul edilməli və müvafiq dəstək mexanizmləri ilə müşayiət olunmalıdır.

Metodlar

Tədqiqatın nəzəri və metodoloji əsasını obyektivlik prinsipi təşkil edir. Bu prinsip kadr loyallığını mürəkkəb sosial-iqtisadi proses kimi hərtərəfli şəkildə analiz etmə q şərait yaradır. Bununla yanaşı, araşdırmada bir sıra ümumi elmi yanaşmalardan da istifadə olunmuşdur. Bunlara analiz və sintez, müqayisə və analogiya üsulları, eləcə də rəsmi və qeyri-rəsmi statistik məlumatların işlənməsi və təhlili metodları daxildir ki, bu da mövzuya təsir edən əsas amillərin aşkarlanmasına imkan vermişdir. Eyni zamanda, institusional, sistemli, struktur-funksional və müqayisəli təhlil yanaşmaları tətbiq edilmiş və bu da tədqiqatın mövzu üzrə dərin və kompleks şəkildə aparılmasına şərait yaratmışdır.

Nəticə

İndiki realıqda Azərbaycanın qarşısında duran əsas vəzifələrdən biri elmi və texnoloji suverenliyə nail olmaqdır. Bu məqsədə nail olmaq üçün elmi inkişafın real iqtisadiyyata köçürülməsi vacibdir. Bu prosesin əsas aktorları universitetlər və onların tələbələridir. Son illərdə tələbə sahibkarlığına çox diqqət yetirilir; Qərb universitetlərinin təcrübəsi göstərir ki, tələbələr yeni tendensiyalar formalaşdırır, mövcud bazarlarda yeni nişlər və hətta yeni bazarlar açır. Müəyyən edilmiş mərhələlərə cavabdeh olan əsas maraqlı tərəflər və tələbələrə öz potensiallarını sahibkar kimi reallaşdırmağa kömək edən fəaliyyətlər ətraflı şəkildə araşdırılır. Fikrimcə, tələbələrdə nəinki sahibkarlıq düşüncəsinin formalaşdırılmasında, həm də bütün ölkənin elmi və texnoloji potensialının formalaşdırılmasında həlledici olan hazırlıq mərhələsinə xüsusi diqqət yetirilir. Öldə edilən nəticələr Azərbaycan tələbə sahibkarlığının öyrənilməsinə kömək edir və bu elmi sahədə gələcək tədqiqatların aktuallığını müəyyənləşdirir.

ƏDƏBİYYAT

1. Abbasov, T. R. Ways to develop innovation and startup activities at Azerbaijani universities. Scientific Works of the Institute of Economics of the Azerbaijan National Academy of Sciences, 10(3), 2022, 122–131.
2. Audretsch, D. B., & Belitski, M. The role of universities in regional development and entrepreneurship: Empirical evidence from European regions. Journal of Technology Transfer, 46(5), 2021, 1315–1333.
3. Baykal, E., & Arslan, S. The role of universities in the entrepreneurship ecosystem: A Turkish example. Journal of Business Research, 12(4), 2020, 3939–3952.
4. İsmayilova, G., & Hüseynova, R. Entrepreneurship education and the role of university-business cooperation in Azerbaijan. Baku Engineering University Journal of Economics and Management, 3(1), 2021, 35–47.
5. Kantis, H., Federico, J., & Ibarra García, S. Student and academic entrepreneurship in Latin America: Characteristics, ecosystem gaps and policy implications. Technological Forecasting and Social Change, 160, 2020, 120235.
6. Mammadova, S. Promoting student entrepreneurship and shaping an innovative environment in the higher education system in Azerbaijan. Baku State University Scientific Works, 76(2), 2020, 112–119.
7. Nabi, G., Liñán, F., Fayolle, A., Krueger, N., & Walmsley, A. The impact of entrepreneurship education in higher education: A systematic review and research agenda. Academy of Management Learning & Education, 16(2), 2017, 277–299.
8. Ozturk, M., & Sahin, B. Entrepreneurial intention among university students: a systematic analysis of empirical studies conducted in the country. Journal of Entrepreneurship and Development, 18(1), 2023, 1–20.
9. Sánchez, J. C. Entrepreneurial competencies and intentions: The role of higher education. Journal of Small Business Management, 59(5), 2021, 877–897.
10. Yıldız, B., & Gundogdu, F. K. A review on entrepreneurship education and student entrepreneurship in universities. Education and Science, 47(211), 2022, 283–299.

ИННОВАЦИОННЫЕ СТРАТЕГИИ В СТУДЕНЧЕСКОМ ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВЕ: МОДЕЛЬ УСТОЙЧИВЫХ ИННОВАЦИЙ И ТРАНСФОРМАЦИИ В СРЕДЕ ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ

Рашад Алиев¹, Джейхун Гянджали²

^{1,2}Азербайджанский Технический Университет

^{1,2}Кафедра «Экономика и статистика»

¹Доцент, доктор философии по экономике, rashad.aliyev@aztu.edu.az

²Докторант, jevhun.ganjali@student.aztu.edu.az
ORCID: ¹0009-5239-7782-9988

РЕЗЮМЕ

Университеты все чаще рассматриваются как агенты, которые вносят прямой или косвенный вклад в инновационные процессы и, следовательно, являются катализаторами (ускорителями) регионального и национального экономического развития. Помимо классических функций университетов (образование и исследования), добавляется также развитие предпринимательского мышления у студентов и создание предпринимательской экосистемы внутри университета. Результатом такой функции можно назвать становление студенческого предпринимательства и появление стартапов в стенах вузов. В связи с недавним возникновением данного явления в Российской Федерации возникла острая необходимость в его глубоком и системном изучении. Статья посвящена вопросам становления студенческих стартапов. Выявлены и описаны основные процессы развития студенческого стартапа. Выявлены основные заинтересованные стороны студенческого предпринимательства, а также определены их роли и позиции в процессе формирования студенческих стартапов. В исследовании рассматривались виды деятельности, которые развивали предпринимательские навыки студентов во время их обучения в университете, и оценивалась степень влияния каждого вида деятельности на развитие конкретных компетенций. Результаты исследования могут быть интересны широкому кругу читателей, интересующихся изучением и развитием студенческого предпринимательства.

Ключевые слова: студенческие стартапы, студенческие проекты, предпринимательское образование, этапы развития студенческих стартапов

Publishing history: 30.06.2025

Article received: 22.05.2025

Article accepted: 10.06.2025